

Täysistunto

Keskiviikko 13.2.2019 klo 14.02—16.10

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 248/2018 vp

Valiokunnan mietintö YmVM 20/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö YmVM 20/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

14.59 **Pauli Kiuru kok:** Arvoisa herra puhemies! Eduskunnan ympäristövaliokunta käsittelee jätelakia ja teki siitä mietinnön saatuaan talousvaliokunnalta ensin lausunnon. Hallituksen esityksen tavoitteena on lisätä kunnan jätehuoltovelvollisuuden läpinäkyvyyttä ja edistää jäte- ja kierrätysmarkkinoita. Meillä on kunnianhimoiset kierrätystavoitteet, ja olemme hieman niistä jäljessä suhteessa siihen, mitä EU on meille asettanut. Ja tämän tavoitteena on nyt sitten nopeuttaa ja kehittää tätä kierrätysasiaa.

Ympäristövaliokunta teki tähän yhden merkittävän muutoksen, jossa tätä toissijaisen vastuun rajaa nostettiin 1 000 eurosta 2 000 euroon. Perusteena oli se, että katsoimme ympäristönäkökulmaa, ympäristön roskaantumisen ja likaantumisen riskiä, ja totesimme, että 2 000 euron raja on parempi. Toinen näkökulma liittyy normeihin ja nimenomaan pieniä yrityksiä koskeviin normeihin. Jos se raja olisi ollut 1 000 euroa, niin se olisi saattanut tarkoittaa sitä, että jopa yhdestä tai muutamasta kuormasta mikroyrittäjä olisi ajettu sieltä portilta pois ja sanottu, että tule kahden viikon päästä takaisin, ilmoita jätteet ja roskat markkinapaikalle ja jos ei sieltä löydy käsittelijää, niin sitten voit tulla takaisin. Tällaisessa tilanteessa, kun on kiire päällä, yrittäjällä ei todennäköisesti oikein aikaa siihen ole. Se hankaloittaa yritystoimintaa, ja riski siitä kasvaa, että ne jätteet päätyvät sitten jonnekin ojaan tai metsäautotien päähän, ja sitä ympäristövaliokunta ei todellakaan halunnut.

Kun näin meneteltiin ja nostettiin raja 2 000 euroon, niin vapautettiin sitä kautta tämä normitaakan kasvu tuhansilta ja tuhansilta yrityksiltä. Nämä pienet yritykset koko tässä jätetekijässä taitavat edustaa oliko ihan 6:ta prosenttia liikevaihdon kokonaismäärästä. Tämä oli järkevä päätös.

15.01 **Riitta Myller sd:** Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä oleva jätelain muutos on jatkoa keväällä eduskunnan hyväksymälle muutokselle, jossa rajattiin kunnallisten jäteyhtiöiden vastuita ja toimintaa markkinoilla. Tästä on sanottava, että niin tästä kuin tämän varsinaisesta pääesityksestä, joka täällä oli aikaisemmin, on tullut hyvin paljon kritiikkiä valiokunnalle. Erityisesti tätä esitystä nyt ovat useat valiokunnalle lausunnon antaneet tahot

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2018 vp

pitäneet erittäin huolestuttavana, sillä se kasvattaa byrokratiaa. Tätä mieltä ovat ainakin olleet MTK, Kuntaliitto, KIVO eli kierrätysvoimayhdistys sekä HSY.

Esitystä tulisi korjata niin, että ensi vaiheessa tietopalvelun käytön tulisi perustua pääasiassa vapaaehtoisuuteen. Alustaa tulisi kokeilla ensin, ja tulisi säätää käyttövelvollisuudesta varovaisuusperiaatteen mukaisesti vaiheittain. Alustan käytölle säädettävä pysyvä kynnysarvo on tarpeellinen, mutta se tulisi nostaa vähintään 10 000 euroon. Hallituspuolueet tulivat hiukan tässä vastaan, eli valiokunnan mietintöön on kirjattu, että tuo kynnysarvo olisi alarajaltaan 2 000 euroa. Se ei ole kuitenkaan riittävä.

Ongelma on myös se, että on pelkona, että yritysasiakkaita ei aina hyväksytä käyttäjiksi kunnalliselle jäteasemalle, ja tässäkin hallituspuolueet pyrkivät selventämään asiaa, mutta lopputuloksesta en ole ollenkaan varma. On välttämätöntä, että ei tapahdu niin, että asiakkaita käännetään jäteasemilta. Se kyllä mahdollistaa sen, että niitä jätetasojen siltä tuolta metsistä löytyy, ja se ei varmasti voi olla millään tavalla kenellekään hyvä asia.

Esityksessä on myös kokonaan unohdettu asiakasnäkökulma. Jätehuoltopalveluja tarvitsevan asiakkaan lailla velvoittamisen tietopalvelun käyttämiseen tulee tuottaa asiakkaalle enemmän hyötyä kuin vaivaa ja haittaa. Lakimuutoksen hyötyä ei tule mitata pelkästään yksityisille jätehuoltoyrityksille syntyvän markkinapotentiaaliperusteena, kuten nyt on tehty. Jätehuoltoyritysten lukumäärä on kuitenkin hyvin pieni suhteessa kaikkiin yrityksiin, joten on aika erikoista, että yhden tällaisen pienen yrittäjäryhmän näkökulmasta tehdään kansallista lainsäädäntöä ja samalla on sitten jätetty joukolle muita yrittäjiä isoja ongelmia. Erityisesti tämä byrokratia, jota he kohtaavat, on iso kysymys. [Pauli Kiuru: Ja halvemmat hinnat!] — No siitähän me emme vielä tiedä, ovatko hinnat halvemmat.

Nyt säädetyt esityksen perusteella on siis vaarana, että pitkälti yli 10 000 yritysasiakasta veloitetaan käymään läpi hallinnollinen byrokrattinen menettely. Arvioiden mukaan suurimmalle osalle näistä asiakkaista menettely ei tuottaisi uutta markkinaehtoista palvelua tai edullisempaa tai kiertotalouden näkökulmasta järkevämpää palvelua. Nämä asiakkaat eivät todennäköisesti saisi kohtuullisia ja heidän tarpeisiinsa kelvollisia tarjouksia alustassa, koska monet asiakkaista eivät pystyisi edes määrittelemään palveluntarvettaan riittävällä tarkkuudella. On myöskin kyseenalaista, että tietopalvelusta on yksityisten jätehuoltoyritysten ulkoistettu markkinointikanava, jonka valtio kustantaa. Tässä olisi kyllä tietysti markkinatalouden ihannoijille paljon miettimistä.

Mielestämme jätelaki tarvitsee kokonaisuudistuksen ja kunnallisen jätehuollon asemaa tulee vahvistaa, ei heikentää, kuten tässä nyt tehdään.

Kaiken kaikkiaan tämä esitys on erittäin huono. Se lisää yritysten byrokratiaa, se vähentää mahdollisuuksia kiertotalouteen ja heikentää myöskin tällä tavalla ympäristönsuojelun vaatimuksia. Kun näyttää, että hallituksen säätämät jätelait nojaavat yksityisen sektorin aseman vahvistamiseen ja että se on ainoa syy tämän lain laatimiseen, esitän, aivan kuten tähän mietinnön vastalauseeseen on liitetty, että tämä esitys hylätään.

15.07 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Niin kuin edustaja Myller hyvin tietää, valiokunnassa otimme kantaa tähän tietopalveluun ja valiokunta nimienomaan korostaa sitä, että tietopalvelun markkinapaikan pitää olla erittäin helppokäyttöinen, lähestulkoon yhtä helppokäyttöinen kuin tekstiviestin lähettämisen. Se ei varmasti aseta yrittäjälle mitään erityistä ongelmaa, kun tietopalvelusta on Motivan toimesta tehty ja saadaan käyttöön. Ne pienet yritykset, jotka on nyt sitten ikään kuin vapautettu tästä 2 000 euron rajalla, voivat toimia ilman mitään byrokratiaa, sitä helppokäyttöistä tietopalvelu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2018 vp

taa. Niillä, jotka käyttävät, on mahdollisuus parempaan kierrätykseen, edullisempiin hintoihin, ja ne ovat kooltaan sellaisia yrityksiä, joilla on kyllä sitten riittävät suunnitelmat, jos on vaikka purku-urakka tai rakennusurakka, niin että siellä on projektikaavio, jossa nähdään, mitä tapahtuu seuraavalla viikolla tai kahden viikon päästä, jolloin jätteen käsittelytarve on heillä tiedossa.

15.08 Riitta Myller sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei tämänkään puheenvuoron jälkeen ole vielä selvää se, miksi tätä lakia varsinaisesti tarvitaan. Ymmärrän sen, että sillä haluttiin selventää aikaisemmin hyväksytyn jätelain sitä kohtaa, jossa edellytettiin, että ulosmyynti rajataan 5 prosenttiin kunnallisille jäteyhtiöille. Tiedämme jo, että tämä aiheuttaa erittäin suuria ongelmia kierrätykselle, jätteitten oikealle käsittelylle, mutta nyt kun vielä tämä byrokraattinen jätealusta tähän tulee, niin ongelma tulee myöskin jätettä luovuttaville yrityksille. Ja kuten jo sanoin, aika monet järjestöt totesivat, että tämä on hyvin byrokraattinen ja hankala käyttää.

15.09 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Tällä vaalikaudella me olemme saaneet ympäristövaliokunnassa ja ympäristöministeriön kautta todella paljon hyviä, järkeviä asioita eteenpäin. Jätelakia on tässä jo aikaisemmin käsitelty, ja nyt sitten hoidettiin tämä jätelain yksi kohta, jonka osalta ympäristövaliokunta oli laittanut seuraavan lausuman: ”Eduskunta hyväksyi mainitun lainmuutoksen yhteydessä ympäristövaliokunnan lausumaehdotuksen mukaisesti lausuman, jolla edellytettiin ympäristöministeriön valmistelevan kiireellisesti jätteiden ja sivuvirtojen sähköistä markkinapaikkaa koskevan hallituksen esityksen.” Ja nytten tämäkin asia saatiin tehtyä, ja tässä esityksessä on kyse ihan vain tästä asiasta.

Meillä ympäristövaliokunnassa on keskusteltu hyvinkin paljon siitä, mikä tämä toissijaisen vastuun järkevä raja tulee tässä tapauksessa olemaan, se 2 000 vai 10 000. Siitä 1 000 eurosta me kuitenkin luovuimme — alun perinhän oli tarkoitus, että ensin on 1 000 euroa ja sitten siirtymäajan jälkeen on 2 000 euroa. Mutta on hyvä, että nyt me saimme sen 2 000 euroa, jolloin me saamme sen, että pienempien yritysten, pienempien toimijoiden ei tarvitse lähteä tähän kuvioon matkaan. Ne voivat jatkossakin halutessansa käyttää kunnallista jätehuoltoa eliikkä voivat toissijaisena vastuuna kunnan jätehuollon kautta hoitaa näitä asioita.

Tämä lakiesitys on todellakin tarpeellinen. Kyllä tämä selkeyttää tätä asiaa, että mikä se raja on ja mitä tämä toissijaisen vastuun asia käytännössä sitten tarkoittaa.

Kierrätysasiat: Kyllä tämän lakimuutoksen esityksenä on, että tämän avulla saadaan lisättyä kierrätystä. Suomessahan kierrätetään kokonaisuudessaan aivan liian vähän tavaroita ja tuotteita. Jos nyt sitten tällä markkinapaikka-asialla pikkusen voisi auttaa tätä kierrätysasiaa, [Riitta Myllerin välihuuto] niin se olisi todella hyvä. Markkinapaikassa on se, että yritykset voivat löytää sieltä ja katsoa, mitä kierrätettävää materiaalia voitaisiin käyttää milläkin tavalla eteenpäin.

Aikaisemmin kun tuli esille se, että pelkona on se, että jätteitä voitaisiin laittaa luontoon, niin kyllä tässä laissa on kuitenkin hyvin selvästi sanottu ja tuotu esille se, että jäte on aina otettava vastaan, eliikkä ympäristöön ei saa jatkossakaan jätteitä päästää. Tosin kyllähän kaikki järkevät yritykset jo sen vähintään kaksi viikkoa etuajassa tietävät sen, että vuoden kuluessa tulee tätä jätettä toimitettua vähintään 2 000 euron edestä. Eli kyllä sen aika

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2018 vp

lailla poikkeustilanne täytyy olla, että tuommoinen määrä tuleepi jätettä hyvin nopeasti. Ja poikkeustilanteet pitää sitten aina kuitenkin hoitaa.

Byrokratiaahan tämä ei saa missään nimessä lisätä. Tällä vaalikaudella on tavoitteena ollut, että kaikkea byrokratiaa muutenkin vähennettäisiin, ja aika paljon sitä byrokratiaa on kyllä saatu purettuakin, onneksi.

Tämän ohjelman, mikä tässä nyt on rakennettu, kyllä pitäisi olla hyvin helppokäyttöinen. Ja ainakin, mitä meille on annettu ymmärtää, niin ei siihen kyllä montaa minuuttia kulu vuoden aikana. Toisin sanoen kerran kolmessa vuodessa tarvitsee edes tehdä jotain koko asian hoitamiseksi. Kyllä sen verran pitää varmaan jokaisen yrityksen miettiäkin jäteasioita, että sen muutaman minuutin voi miettiä jätteiden sijoittamisasioita.

Se, mikä minusta on ongelma, on se, että nämä syrjäseudun yrittäjät joutuvat tähän myöskin lähtemään matkaan. Totuushan on se, ettei meillä tuolla syrjäseudun oikein niitä muita kilpailevia yrityksiä ole, jotka voisivat todellisuudessa ottaa vastaan nämä jätteet. Näille meidän alueen yrittäjille tämä tuopi kyllä ihan suotta lisää toimintaa ja tekemistä. Mutta meidän pitää kuitenkin koko Suomen asioita hoitaa tässä eteenpäin.

Kiitoksia tästä esityksestä. Olen todella kiittolinen, että tällä vaalikaudella on ympäristöhallinnossa saatu tämän hallituksen aikana niin paljon aikaiseksi. [Riitta Myller: Hyviä asioita!]

15.14 Pauli Kiuru kok: Arvoisa puhemies! Vielä edustaja Myllerille, kun mietitte, mihin tällä pyritään ja miksi tällaista tehdään: Sehän löytyy täältä hallituksen esityksestä ihan ensimmäiseltä sivulta, ja lukaisen sen tästä: ”Ehdotettujen muutosten tavoitteena on lisätä kunnan toissijaisen jätehuoltovelvollisuuden läpinäkyvyyttä sekä edistää jäte- ja kierrätysmarkkinoiden toimintaa.” Tavoite on hyvä, ja nyt mennään oikeaan suuntaan. Mitä tahansa lainmuutosta kun tehdään, niin totta kai täytyy tehdä seurantaa ja katsoa, että asiat menevät siihen suuntaan kuin eduskunta on halunnut, on se sitten sähköisen markkinapaikan luomista tai mitä tahansa muuta toimintaa.

Jätelaista vielä sen verran, että jätelaistahan ei poistu 72 §, kohta, jossa on roskaamis-kielto. Se pysyy siellä, se on voimassa. Ja mitä itse toivon, niin poliisille enemmän voimavaroja varsinkin törkeiden ympäristörikosten tutkintaan. Siellä on piilorikollisuuden ja epärehellisen kilpailun alalla suuria haasteita, jotka liittyvät jätteisiin. Jätteissä on aina korruption vaara ja ympäristön likaamisen vaara.

15.15 Riitta Myller sd: Arvoisa puhemies! Minusta tuossa edustaja Maijalan puheenvuorossa tuli hyvin esille yksi tämän lainsäädännön suuri ongelma, ja kysymys on nimenomaan valinnanvapaudesta: mikä vapaus yrittäjillä on valita se taho, jonne omat jätteensä toimittaa. Tiedämme hyvin — niin kuin edustaja Maijala sanoi — että haja-asutusalueilla ei näitä jäteyrityksiä ole, ja kuitenkin tämä laki velvoittaa siihen, että nyt mahdollisesti tuon 2 000:n rajan ylittävä jätearvo pitää aina kilpailuttaa. Aitoa valinnanvapautta olisi se, että jäteyrittäjä saisi valita sen — ainakin siihen 20 prosenttiin asti, joka on ulosmyyntiraja direktiivissä, jonka pohjalta tämä jätelaki on tehty.

Ilman muuta meidän pitää lähteä siitä, että Suomen kaltaisessa sivistysvaltiossa jätteet käsitellään oikein eikä niitä päädy luontoon, mutta se edellyttää myöskin sitä, että meidän lainsäädäntömme on sellainen, joka antaa riittävät mahdollisuudet toimia oikein. Ja valitettavasti juuri näistä syistä — että tietyillä paikkakunnilla, tietyillä alueilla ja tietyn suuruisilla yrityksillä saattaa olla hankaluuksia löytää sijoituspaikkaa jätteilleen — saattaa tul-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2018 vp

la tilanteita, joissa on sitten kiusaus myöskin siihen, että jätteitä ei hävitetä asianmukaisesti. Tätä emme tietenkään toivo, mutta lainsäätäjän tehtävä on myös varmistaa se, että kaikki otetaan asianmukaisesti huomioon ja yrittäjille tehdään tilanteet helpoiksi ja sellaisiksi, että siellä on porkkanoita eikä keppejä. Ja edelleen korostan, että — kun niin paljon tämä hallitus on valinnanvapaudesta puhunut — tässä tilanteessa sitä aitoa valinnanvapautta tarvitaan. Emme siis edellytä, että kaikki pitää sinne kunnalliselle jätehuollolle antaa, vaan yrittäjä voisi itse valita sen 20 prosentin sisällä.

15.17 Ville Vähämäki ps: Kunnioitettu puhemies! Siis kysymyksessä on taustalla se, että on tehty aikaisemmin jätelain ja hankintalain muutoksia ja nyt tässä edelleen esitetään tähän jätelakiin sellaista muutosta, että sähköistä tietoaalustaa tulisi käyttää. Tämä tietenkin voi helpottaa sen jätteen omistajan ja palveluntuottajien kohtaamista, mutta helpottaako se sitten sitä hallinnollista taakkaa, etenkin vaikkapa maaseudulla, sitä on vaikea sanoa.

Tämä esitys pitää sisällään 14 päivän odotusajan alustassa. Jos ei sitä ole tehty, niin silloin se jäte voidaan jäteasemalta käännyttää.

Opposition yhteisen vastalauseen hylkäysehdotuksessa esitetään, että koska EU-lainsäädäntö velvoittaa Suomen tekemään muutoksia jätelainsäädäntöön, niin vuonna 2020 tehtäisiin kokonaisuudistus. Näin ollen oppositio esittää kakkoskäsittelyssä hylkäystä.

15.18 Eeva-Maria Maijala kesk: Arvoisa puhemies! Edustaja Myller toi esille sen, että eri yrittäjille voi tulla kiusaus jätteen sijoittamiselle väärin tietyissä tilanteissa. Mutta siinä tilanteessa, kun yrittäjä harkitsee jätteen sijoittamista väärin paikkoihin, yrityksellä on kyllä monta muutakin asiaa jo pielessä ja vialla ja ongelmissa. Ei tämä jäteasia todellakaan voi olla se ainoa yrityksen ongelma. Meidän pitäisi löytää kyllä apuja, miten näitten yritysten tilannetta voidaan siinä tilanteessa auttaa muulla tavalla eteenpäin, ettei tällaisia pääse tapahtumaan.

Mikä sitten on jäte? Toivon mukaan 10 vuoden päästä tässä salissa ei enää puhuta jäteasioista vaan puhutaan raaka-aineista, puhutaan materiaaleista, joita käytetään toisella tavalla eteenpäin. Elikkä sanan ”kierrätys” pitäisi olla ehdottomasti se meidän ykkösasiamme kaikessa. Onneksi kaatopaikoista me emme puhu enää ollenkaan, vaikka vielä kun minä olin 20 vuotta sitten kunnassa maatalous- ja ympäristösihteerinä, kaatopaikat olivat aivan ehdoton asia, joka kylässä piti olla kaatopaikka. Nyt kauhulla ajatellaan, että huh, mitä silloin ajateltiinkaan. Nyt puhutaan vielä jätteistä — 10 vuoden päästä puhutaan raaka-aineista ja niiden edelleen käyttämisestä, hyödyntämisestä Suomessa elikkä kotimaassa ja lähialueilla.

Sitten tästä sähköisestä markkinapaikasta. Kyllä minä uskon ja toivon, että toteutuu se, mikä tämän lain tavoitteena on, että yritykset löytävät paremmin jätteellensä erilaisia sijoituspaikkoja. Jos on tiettyjä raaka-aineita, mitä on toimittamassa kierrätykseen tai eteenpäin, niin siellä voi hyvinkin olla sellaisia yrityksiä vastaanottamassa niitä, joita muuten jätteiden haltija ei olisi tiedostanutkaan.

Elikkä on hyvä asia, että tämäkin laki menee eteenpäin, mutta minä oikeasti jään odottamaan sitä jätelain suurta muutosta, jolloin muutetaan sana ”jäte” sieltä kokonaan pois.

15.21 Pauli Kiuru kok: Arvoisa puhemies! Vielä: Edustaja Myllerin puheista saattoi saada sellaisen vaikutelman, että jos markkinoilta ei löydy yritystä, joka käsittelee ja kierrättää näitä jätteitä, niin yritykselle, jätteiden omistajalle siis, syntyy kiusaus laittaa nämä jät-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 158/2018 vp

teet asiattomalla tavalla johonkin maastoon. En oikein tiedä, mistä se kiusaus syntyy, koska kunnalla on kuitenkin toissijainen vastuu niistä jätteistä, eli jos markkinapaikalta ei löydy, niin se on sitten otettava kunnan käsittelylaitoksella vastaan.

15.21 Riitta Myller sd: Arvoisa puhemies! Kyllä tämän lain ensisijainen tarkoitus on se, että haetaan nimenomaan sitä, että yksityiset jätelaitokset ja jäteyritykset saavat kierrätysmateriaalia/jätteitä itselleen ja tämän jätteen sijoittaminen muualle on tehty hankalaksi. Mutta ilman muuta tästä meidän pitää olla yhtä mieltä, että missään tapauksessa emme saa ajautua sellaiseen tilanteeseen, että jätteitä löytyy muualta kuin niiltä paikoilta, jonne ne kuuluvat ja joissa ne käsitellään asianmukaisesti.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 248/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.